OBSERVAȚII ASUPRA ARBITRAJULUI ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PRIVAT

DE

M. JACOTĂ

Arbitrajul în comerțul exterior constituie una din cele mai cercetate instituții ale dreptului internațional privat. În statele socialiste, arbitrajul, ca unica formă de soluționare a litigiilor de comerț exterior, prezintă o deosebită importanță. În U.R.S.S., ca și în Republica Populară Romînă, arbitrajul în comerțul exterior a atras atenția literaturii juridice: problemele organizării, competenței și compunerii arbitrajului au format obiectul a numeroase studii [1].

În dreptul burghez, arbitrajul în relațiile de comerț exterior era cunoscut încă din sec. XIX și se desfășura în cadrele legale prevăzute de codurile de procedură civilă. De la începutul sec. XX, arbitrajul a luat o mare dezvoltare, devenind forma cea mai utilizată de soluționare a litigiilor de comerț exterior. În același timp, acesta a dobîndit caractere proprii prin care se deosebește de instituția din procedura civilă internă care i-a servit ca punct de plecare.

Dintre problemele pe care le ridică arbitrajul în știința socialistă a dreptului, a solicitat mai puțin atenția natura juridică a activității arbitrale și trăsăturile proprii arbitrajului socialist în comparație cu arbitrajul burghez. Împreună cu problema normelor civile și procedurale aplicate de arbitraj, ele vor constitui obiectul studiului nostru. Referirile la dreptul internațional privat burghez subliniază superioritatea organizării arbitrajului în dreptul socialist și caracterele sale [2].

---

1) În literatura romînă de specialitate: Popescu T. R., *Arbitrajul în relațiile de comerț exterior*, «Justiția Nouă», 1955, p. 175—191; Nestor Ion, *Arbitrajul în comerțul exterior al R.P.R.*, București, E.S., 1957; Lipovanu I. și Nestor I., *Formele juridice ale relațiilor comerciale dintre țările lagărului socialist*, «Studii și Cercetări Juridice», II, 1957, p. 215—169.

2) Cum era de așteptat, arbitrajul s-a impus, de asemenea, atenției literaturii juridice burgheze. Dar evenimentul acesta este destul de recent. Un număr mai mare de studii au apărut numai după primul război mondial. Deși sub toate aspectele, arbitrajul prezintă un interes deosebit, manualele de drept internațional privat burgheze îi acordă un loc restrîns, înglobîndu-l printre problemele procedurii civile și studiindu-l mai ales în legătură cu executarea silită. Astfel, Lerebours-Pigeonnière (în *Precis de droit international privé*,

Soluționarea conflictelor de legi a constituit la început preocuparea incidentală a „civiliștilor" (romaniști din evul mediu), care, încă înainte de sec. XIV — în condiții istorice determinate — și-au pus problema domeniului de aplicare în spațiu a legii civile. În cursul dezvoltării sale, dreptul internațional privat a preluat numeroase instituții ale dreptului civil, de care s-a desprins, pentru a constitui o ramură autonomă, abia în cursul sec. XIX. Noțiuni ale dreptului civil ca ordinea publică, frauda la lege sau arbitrajul au stat la originea elaborării unor instituții specifice dreptului internațional privat[3]). În privința aceasta, apariția și dezvoltarea arbitrajului pentru comerțul exterior reprezintă un fenomen caracteristic acestei ramuri a dreptului.

Arbitrajul în litigiile de drept civil este o instituție foarte veche, cunoscută încă din orînduirea sclavagistă. După revoluția burgheză, arbitrajul a fost privit defavorabil de legislația timpului, care a îngrădit puterile arbitrului și a supus controlului justiției sentințele date. Pentru autorii burghezi, această situație se datora faptului că judecata în fața arbitrilor lipsește părțile de garanția justiției de stat[4]). În realitate însă îngrădirile impuse se explică prin aceea că, în perioada de afirmare a legalității burgheze, arbitrajul era considerat ca o formă de sustragere a litigiilor din competența instanțelor, singurele în măsură să controleze stricta aplicare a legii.

Arbitrajul în comerțul exterior n-a prezentat mult timp o importanță deosebită. Dar, de la începutul sec. XX, ca urmare a formării pieței mondiale unice capitaliste, care s-a încheiat în stadiul imperialismului, după desăvîrșirea creării sistemului economic mondial capitalist, acesta a devenit deodată forma cea mai preferată de soluționare a litigiilor decurgînd din operațiile de comerț exterior. Spre deosebire de arbitrajul în litigiile civile

---

Paris, 1937, p. 361—362) studiază arbitrajul numai în legătură cu execuaturul. La fel, Wolf M. (în *Dreptul internațional privat*, trad. în limba rusă, Moscova, 1948), studiază arbitrajul în legătură cu executarea silită (p. 280—296). Lucrul acesta se explică, în primul rînd, prin concepția proprie despre arbitraj a autorilor burghezi, care este încredințat unor particulari. Nici modul cum soluționează arbitrii, nici principiile a căror aplicare o fac în sentințele lor, nu sînt considerate că interesează dreptul internațional privat. Devine o problemă a conflictului de legi arbitrajul din momentul în care se cere executarea sentinței. Cu toate acestea, generalizarea soluționării litigiilor de comerț exterior pe calea arbitrajului și importanța sa practică nu puteau rămîne multă vreme fără a fi luate în considerare de literatura juridică. Un număr din ce în ce mai mare de studii de specialitate abordează problemele noi ale arbitrajului, dar dintr-un punct de vedere specific burghez. Printre ele: Klein Fr.-Ed., *Considerații asupra arbitrajului în dreptul internațional privat*, Basel, 1955; Brachet P., *De l'execution internationale des sentences arbitrales*, Thèse, Paris, 1928.

În sistemul științei dreptului internațional privat socialist, arbitrajul trebuie să figureze ca un capitol aparte, alături de procedura civilă, capitol ce ar consacra individualitatea problemelor arbitrajului socialist, ca formă de soluționare a litigiilor dintr-un anumit domeniu al relațiilor cu un element străin. Nici normele civile, nici cele procedurale, nici modul de executare a sentințelor arbitrale, nu justifică tratarea împreună a acestor două categorii de chestiuni.

3) Din cauza originii istorice și a obiectului propriu de reglementare, dreptul internațional privat are și astăzi numeroase puncte de contact cu dreptul civil, de la care, în cursul dezvoltării sale, chiar și după separarea de acesta din urmă, a împrumutat unele noțiuni.

4) Laborde-Lacoste Marcel, *Précis élémentaire de procedure civile*, Paris, 1939, p. 498.

interne, care n-a evoluat, arbitrajul în comerțul exterior s-a dezvoltat din acel moment foarte repede, dobîndind caractere proprii care l-au făcut să se deosebească din ce în ce mai mult de instituția din dreptul intern care i-a servit ca punct de plecare. Utilizînd autonomia de voință a contractanților, recunoscută de dreptul internațional privat burghez, cît și lacunele reglementării arbitrajului în procedura civilă internă, avînd sprijinul tacit al instanțelor, practica burgheză a comerțului exterior a elaborat regulile esențiale ale arbitrajului în dreptul internațional privat care au fost destul de repede consacrate prin tratate, acorduri și convenții internaționale de uniune sau bilaterale[5]).

Conform normelor dreptului burghez, arbitrajul este posibil în toate cazurile care pot face obiectul unei convenții, ceea ce practic cuprinde întreg domeniul comerțului exterior, cu excepția regulilor de ordine publică. Autorii explică larga difuzare a arbitrajului ca mod de soluționare a litigiilor de comerț exterior prin dorința părților de a evita cheltuielile și pierderea de timp pe care le pricinuiește de obicei recursul la instanțele judecătorești. Deși, în adevăr, arbitrajul oferă aceste avantaje, nu ele au fost însă determinante în generalizarea acestei instituții în dreptul internațional privat În realitate, fenomenul oglindește transformările economice profunde suferite de orînduirea capitalistă în stadiul imperialismului Trăsături ale arbitrajului, ca rapida soluționare a litigiilor și altele, indicate de autorii burghezi în mod exclusiv, ca determinante pentru fenomenul pe care-l studiem, nu sînt în fond decît indicii care ne arată că instituția arbitrajului se dovedește a fi perfect adaptată cerințelor specifice ale comerțului exterior și că reglementarea ei corespunde acestor cerințe.

Ca urmare a dezvoltării marii industrii capitaliste în numeroase țări, a dezvoltării diviziunii internaționale a muncii și a pieței mondiale, a exportului de capital și a subordonării țărilor înapoiate față de un grup mic de state capitaliste imperialiste, comerțul exterior al statelor capitaliste a luat de la începutul sec. XX o amploare necunoscută în trecut. Importanța operațiilor de comerț exterior sub raportul frecvenței și valorii lor a crescut în asemenea măsură, încît a determinat transformări radicale în poziția problemelor conflictuale. Astfel, conflictele de legi în materia contractelor ridicau, în cursul sec. XIX, aceleași dificultăți de ordin teoretic și practic :

---

5) Numărul convențiilor bilaterale este foarte mare. Printre convențiile internaționale de uniune, notăm Protocolul de la Geneva relativ la clauzele de arbitraj din 1923 și convenția pentru executarea sentințelor arbitrale străine de la Geneva din 1927. Dar tratatele, convențiile și acordurile internaționale nu au unificat decît cîteva reguli esențiale privind instituția și fără de care n-ar fi putut funcționa. Restul rămîne mai departe reglementat de legile interne care prezintă asupra acestei chestiuni deosebiri remarcabile. Unificarea regulilor interne relative la arbitraj a constituit încă din al treilea deceniu al veacului nostru preocuparea unor organizații particulare burgheze, printre care Institutul de la Roma pentru unificarea dreptului privat, care a redactat un proiect de lege uniformă asupra arbitrajului în dreptul privat. Cf. *Statul și Dreptul Sovietic*, 7, 1957, p. 282 ; Mateucci Mario, *Activitatea institutului internațional pentru unificarea dreptului privat* (1947—1952), Roma, 1954 ; în 1946 a avut loc o conferință asupra arbitrajului comercial în dreptul internațional privat (dare de seamă în «Nouvelle Revue de Droit international privé», 1947, p. 619—636 ; se găsesc referatele lui R. de Lapradelle, despre „Unificarea drepturilor relative la arbitraj" și Algot Bagge despre „Situația generală a arbitrajului la finele războiului",

lipsa unor norme conflictuale precise, variația soluțiilor în raport cu sistemul de drept internațional privat aplicat (deci cu instanța care judecă), nesiguranța care rezultă de aici în privința legii care reglementează contractul. Dar din sec. XX, în raport cu mărimea intereselor angajate în comerțul exterior, riscurile au devenit atît de importante, încît în lipsa unor măsuri adecvate din partea statelor burgheze, practica comerțului exterior capitalist a ridicat problema creării unor instrumente juridice în stare să asigure stabilitatea raporturilor încheiate. Unul din aceste instrumente a fost arbitrajul. Într-adevăr, raporturile contractuale cu un element străin pot fi reglementate de două sau mai multe legi: normele conflictuale au rolul de a indica legea aplicabilă. Deoarece între sistemele de drept internațional privat ale diferitelor state există deosebiri, nu se poate cunoaște cu precizie legea care va reglementa contractul, pînă nu se știe instanța care soluționează litigiul și care aplică propriul ei sistem de drept internațional privat. Alegerea arbitrajului prezintă avantajul de a elimina problema cea mai delicată și mai nesigură a soluționării litigiilor de comerț exterior — problema conflictului de legi.

Generalizarea arbitrajului ca mod de soluționare a litigiilor de comerț exterior în perioada capitalismului monopolist, oglindește descompunerea legalității burgheze. În mod evident, cel mai mare număr de litigii de comerț exterior sînt atribuite comisiilor de arbitraj [6]), în marea lor majoritate, organizații particulare [7]). În general, făcînd abstracție de variațiile de reglementare de la țară la țară, pretutindeni se recunoaște părților dreptul de a scuti pe arbitri de aplicarea normelor civile și procedurale, cu excepția, bineînțeles, a normelor de ordine publică [8]). În practica arbitrajului s-a generalizat modul acesta de împuternicire a arbitrilor. Operațiile de comerț exterior constituie un domeniu aparte pentru care dreptul civil burghez nu are reguli speciale. Comisiile de arbitraj care au împuternicirea de a judeca după „echitate", se conduc, în sentințele lor, după regulile formulate de condițiile generale de livrare, după regulile cuprinse în contractele-tip, după uzurile internaționale sau după propria lor opinie despre litigiu. În orice caz, în general sentința lor nu face aplicarea normelor civile interne. Reglementarea procedurală a soluționării litigiilor de practica arbitrajului are ca principale trăsături rapiditatea, lipsa publicității și a formalismului procedural, specia-

6) Deși arbitrajul s-a generalizat, ca mod de soluționare a litigiilor de comerț exterior, autorii burghezi constată totuși că numărul litigiilor care apar în fața tribunalelor, mai ales de la primul război mondial, a crescut și continuă să crească. Această împrejurare se datorește faptului că micii comercianți care participă la comerțul exterior, nu recurg nici la contracte-tip, nici la arbitraj.

7) Uneori sînt puse sub îndrumarea statului. Dar natura lor nu schimbă concluziile noastre.

8) Cf. David R., *Un proiect de lege uniformă asupra arbitrajului*, în *Introducere la studiul dreptului comparat*, Studii în onoarea lui Ed. Lambert, Paris, 1938, vol. 2, partea IV, p. 884—894. Autorul arată că, în sistemul propus de proiectul institutului pentru unificarea dreptului privat de la Roma, arbitrii sînt în principiu amiabili compozitori, adică ei pot hotărî după lege, dar sentința lor nu se anulează dacă nu este conformă cu legea. Arbitrii nu sînt amiabili compozitori numai dacă părțile hotărăsc contrariul. Această răsturnare a regulilor tradiționale în codurile de procedură civilă interne este justificată, spune autorul, prin aceea că în arbitrajul internațional amiabila compoziție a devenit deja o clauză de stil. Regula pusă de proiect consacră o stare de fapt existentă,

lizarea arbitrilor și modicitatea cheltuielilor. În concluzie, generalizarea din ce în ce mai completă a arbitrajului în comerțul exterior burghez, are drept consecință trecerea unui număr tot mai mare de spețe în judecata unor simpli particulari, înlăturarea aplicării legii civile și procedurale și elaborarea în același timp, datorită practicii organizațiilor particulare de arbitraj, a unor uzuri corespunzătoare cerințelor specifice comerțului exterior în etapa actuală.

Soluționarea litigiilor de comerț exterior prin arbitraj a fost introdusă în U.R.S.S. în anul 1932 [9]), deoarece această formă s-a dovedit corespunzătoare sistemului monopolului de stat al comerțului exterior și cerințelor relațiilor economice internaționale. Urmînd experiența sovietică, Republica Populară Romînă, ca și celelalte țări socialiste, au adoptat același mod de soluționare a litigiilor de comerț exterior. Din anul 1953, pe lîngă Camera de comerț a R.P.R. [10]), funcționează o comisie de arbitraj pentru comerțul exterior. Dar arbitrajul pentru comerțul exterior al statelor socialiste nu poate fi identificat cu arbitrajul burghez.

Camera de comerț a R.P.R. este o organizație socialistă căreia i s-au încredințat, în cadrul monopolului de stat al comerțului exterior, numeroase atribuții [11]). Pentru realizarea unora din ele, în baza actului normativ au fost instituite: Biroul de brevete și invenții, Oficiul de control al mărfurilor și Comisia de arbitraj pentru comerțul exterior, ca forme organizatorice create în vederea îndeplinirii unora din atribuțiile specifice acesteia. Camera de comerț are personalitate juridică. Comisia de arbitraj are însă numai o simplă individualitate organizatorică în cadrul camerei pe lîngă care funcționează. Camera de comerț este o organizație socialistă care cuprinde toate organizațiile economice cooperatiste și de stat, toate instituțiile și organizațiile obștești din R.P.R., care au legături cu comerțul exterior[12]).

Așa cum s-a arătat, comisia de arbitraj nu face parte din sistemul judiciar al R.P.R. [13]). Dar ea îndeplinește sarcina de a soluționa litigiile de comerț exterior care au fost luate din competența instanțelor judecătorești și încredințate comisiei. Nu se poate de asemenea face nici o apropiere între arbitrajul reglementat de codul de procedură civilă — o instituție de esență și reglementare burgheză — și care în prezent nu mai are aplicare în dreptul nostru [14]), și arbitrajul în litigiile de comerț exterior al statului socialist, care a apărut cu totul independent de prima.

Arbitrajul în comerțul exterior al statelor burgheze este o instituție cu totul deosebită prin esența, natura și reglementarea sa de instituția cu nume corespunzător din statul socialist. Stabilind trăsăturile principale și funcția arbitrajului socialist, vom putea indica în același timp și deosebirile care-l separă de instituția burgheză. Arbitrajul în statul socialist este încredințat unei organizații care îndeplinește un rol de seamă în realizarea monopolului

---

9) Comisia de arbitraj pentru comerțul exterior de pe lîngă Camera Unională de comerț s-a instituit prin decizia C.E.C. și a C.C.P. al U.R.S.S. din 17 iunie 1932.

10) Decretul nr. 495/1953 pentru reorganizarea Camerei de comerț a R.P.R.

11) Art. 2 al decretului nr. 495/1953.

12) Art. 4 al decretului nr. 495/1953.

13) N e s t o r I., *Arbitrajul în comerțul exterior al R.P.R.*, p. 17

14) A se vedea nota de sub titlul IV din codul de procedură civilă, București, E.S., 1958, p. 102. Cf. N e s t o r I., *op. cit.*, p. 137.

de stat al comerțului exterior, pe cînd arbitrajul burghez este încredințat unor simpli particulari. Arbitrajul socialist funcționează ca singurul mod de soluționare a litigiilor de comerț exterior, pe cînd cel burghez constituie o excepție de la competența de drept comun a instanțelor și se bazează pe dreptul părților de a conveni asupra chestiunilor privind interesele lor patrimoniale. În statul socialist, arbitrajul, ca formă de soluționare a litigiilor de comerț exterior, cu o organizare perfect adaptată cerințelor relațiilor economice internaționale în etapa actuală, constituie una din instituțiile juridice create în vederea dezvoltării colaborării economice internaționale, a stimulării legăturilor economice cu toate statele indiferent de orînduirea lor social-economică. Îndeplinirea planului de comerț exterior — o parte a planului de stat — este esențială pentru dezvoltarea economiei naționale și satisfacerea nevoilor mereu crescînde ale oamenilor muncii Din această cauză, o întreprindere de stat pentru comerțul exterior nu ar putea renunța la arbitraj în favoarea competenței instanțelor romîne, deși textele nu spun nimic în această privință. Dar practica arbitrajului sovietic și romîn de pînă acum par a confirma acest fel de a vedea. Dar, în această problemă trebuie să facem următoarele distincții:

1. În cazul unui litigiu decurgînd din operații de comerț exterior, încheiate de o întreprindere de stat romînă cu o întreprindere dintr-un stat socialist, nu este posibilă altă cale de soluționare decît arbitrajul, deoarece în relațiile dintre țările socialiste, această modalitate este prevăzută de acordurile privind condițiile generale de livrare. Competența arbitrajului este obligatorie pentru această sferă de raporturi.

2. În cazul unui litigiu între o întreprindere de stat pentru comerțul exterior romînă și una dintr-un stat burghez, trebuie să distingem dacă litigiul se judecă în statul burghez sau în țara noastră. Dacă litigiul se judecă în țară străină, el poate fi adus în mod egal în fața unei instanțe sau a unei comisii de arbitraj. Aceasta este o chestiune care depinde direct de normele de drept internațional privat din acea țară. În cazul cînd litigiul se judecă în R.P.R., litigiul trebuie dus în fața comisiei de arbitraj. Tendința Camerei de comerț este de a extinde practica arbitrală în litigiile care se judecă în state străine [15]).

Din locul pe care Camera de comerț a R.P.R. îl ocupă în mecanismul dictaturii proletariatului, cît și din funcțiunea pe care arbitrajul o îndeplinește, decurg trăsături proprii de reglementare prin care se deosebește de arbitrajul burghez. Astfel, în dreptul burghez activitatea comisiei de arbitraj rămîne supusă controlului instanțelor judecătorești, care se exercită într-o măsură care depinde de legislația fiecărei țări în parte. În Franța, în principiu, arbitrii se conduc după regulile de drept civil și procedură civilă, afară de cazurile cînd părțile îi împuternicesc să decidă ca amiabili compozitori[16]). În acest caz, arbitrii sînt obligați să respecte numai regulile de ordine publică. Sentința arbitrală este supusă supravegherii instanțelor judecătorești, într-o măsură mai mare, atunci cînd arbitrii trebuie să aplice legile civile și procedurale și într-o măsură mai mică cînd ei sînt împuterniciți să judece ca amiabili compozitori. Părțile pot renunța prin

15) Buletinul de informații economice externe, nr. 733 din 18 iunie 1957, cuprinde acordul dintre Camera de comerț și organizația japoneză de arbitraj comercial, în baza căruia litigiile vor fi judecate de comisia de arbitraj a țării pîrîtului.

16) Art. 1019 din codul de procedură civilă francez.

compromis sau ulterior la căile de atac. Rămînc însă totdeauna deschisa opoziția, care este o acțiune în anulare și care permite instanței să verifice numai unele din problemele ridicate de aplicarea legii. Orice sentință de arbitraj străină, pentru a deveni executorie, trebuie învestită de tribunalul locului cu o formulă executorie. Lucrul acesta se face în cadrul unei proceduri care permite instanței să verifice și fondul sentinței arbitrale. În Anglia, arbitrii judecă totdeauna ca amiabili compozitori, adică dau o sentință conform părerii lor despre litigiu. Această sentință arbitrală este o bază legală pentru introducerea unei acțiuni de executare. În cadrul acestei proceduri, instanța se mărginește să examineze dacă a existat o convenție de arbitraj, dacă arbitrajul s-a desfășurat în conformitate cu convenția părților, dacă sentința arbitrală este valabilă în țara unde s-a dat [17]).

În sistemul nostru, sentințele arbitrale nu sînt supuse căilor de atac în fața instanțelor judecătorești. Se admite posibilitatea introducerii unei contestații în anulare sau a unei cereri de revizuire (conform art. 319 și 323 proc. civ.) împotriva hotărîrii comisiei de arbitraj, dar tot în fața acestei comisii [18]). Hotărîrea dată de comisia de arbitraj se învestește cu formulă executorie de Camera de comerț a R.P.R. și nu de o instanță judecătorească. Dispozițiile acestea, care asigură o mai mare rapiditate executării sentinței arbitrale, sînt posibile datorită faptului că arbitrajul este încredințat unei organizații socialiste. În țara, sentințele arbitrale se execută conform codului de procedură civilă, iar în străinătate conform tratatelor sau convențiilor sau în lipsă după legile în vigoare în țara unde se execută. Deosebirile acestea de reglementare dintre arbitrajul socialist și cel burghez decurg din natura diferită a instituției în respectivele sisteme. În dreptul burghez, arbitrii sînt simpli particulari. În dreptul socialist, arbitrajul este încredințat unei organizații socialiste, care are atribuții în legătură cu realizarea monopolului comerțului exterior.

Problema normelor pe care le aplică comisia de arbitraj este destul de puțin cercetată de literatura de specialitate, dar prezintă o deosebită importanță nu numai pentru activitatea sa practică, dar și pentru concluziile teoretice care se pot desprinde. Prevederile regulamentului de funcționare a Comisiei de arbitraj se „completează cu dispozițiile de drept comun cuprinse în legile R.P.R în vigoare“ (art. 43). În această ordine de idei, avem de examinat aplicarea normelor de drept internațional privat, a celor de drept civil și procedural.

Comisia de arbitraj nu ocolește problemele conflictuale, pe cînd, dimpotrivă, așa cum am văzut, arbitrajul burghez servește, în primul rînd, la eliminarea acestor probleme. Practica comisiei de arbitraj de la Moscova sau de la București arată că acestea își pun și soluționează conflictul de legi, aplicînd dreptul conflictual propriu.

Regulamentul Comisiei de arbitraj instituie o procedură specială pentru litigiile de comerț exterior, ale cărei caractere o fac aptă pentru îndeplinirea scopurilor urmărite prin crearea arbitrajului. Dispozițiile regulamentului, care conțin numai principalele norme, se completează cu acelea din procedura civilă.

---

17) Ramzaițev, *Arbitrajul în comerțul exterior*, Moscova, 1952, p. 28.
18) Nestor I., *op. cit.*, p. 107.

Dar regulile de procedură civilă sînt în mare parte inaplicabile litigiilor de comerț exterior, din cauza naturii acestor raporturi, a cerințelor proprii comerțului internațional, naturii activității arbitrale. Nu sînt aplicabile, spre exemplu, dispozițiile privind căile de atac, acele privind executarea hotărîrilor judecătorești. Revine comisiei de arbitraj sarcina de a determina care din normele procedurii civile nu contravin cerințelor fundamentale ale procedurii arbitrale, așa cum rezultă din regulament și din natura specifică a activității sale

Comisia de arbitraj romînă face aplicarea normelor civile competente în speță. Cînd acestea sînt normele dreptului civil romîn, aceeași dificultate se ivește, ca și în cazul normelor procedurale. Normele dreptului civil, elaborate in vederea raporturilor civile interne, nu sînt în totul potrivite comerțului exterior, un domeniu ce prezintă caractere specifice. O idee în această privință ne putem face parcurgînd uzurile, contractele-tip, reglementările asociațiilor de comerț exterior și condițiile generale de livrare elaborate în ultimele decenii. Comerțul exterior și-a constituit cadrele sale juridice proprii.

În cazul în care legislația civilă nu conține dispoziții reglementînd o anumită situație, ceea ce poate să se întîmple frecvent, avînd în vedere natura diferită a raporturilor, arbitrii soluționează litigiul în conformitate cu principiile generale ale dreptului romîn. Dreptul sovietic, pentru dificultăți de același gen, apărute în fața instanțelor sovietice, prevede (în art 4 cod. proc. civil. R.S.F.S.R.) următoarele: „În lipsa unei dispoziții legale aplicabile speței, judecătorul se va conduce după principiile generale ale legislației sovietice și după politica generală a guvernului muncitoresc-țărănesc“.

Arbitrajul romîn nu poate soluționa litigiul *ex aequo et bono* sau conform principiilor de „echitate“ și „dreptate“. Examinarea litigiilor *ex aequo et bono* este admisă în dreptul internațional. În dreptul internațional privat burghez, soluționarea litigiilor după „echitate“ sau alte formule echivalente, nu înseamnă decît că arbitrii, lăsînd la o parte normele civile și procedurale interne, rezolvă litigiul conform opiniei lor sau regulilor elaborate de o organizație particulară sau adoptate de contract.

Prezidiul Camerei de comerț are dreptul de a da norme obligatorii pentru aplicarea regulamentului (art. 44 din regulament). Normele acestea vor sintetiza, eventual vor dezvolta practica comisiei. Dreptul de a da norme privind activitatea comisiei, subliniază natura diferită a arbitrajului socialist.

Prezintă deosebit interes examinarea dispozițiilor regulamentelor de arbitraj ale cîtorva țări de democrație populară. Astfel, după art. 47 al regulamentului bulgar, completul de arbitraj își motivează hotărîrea în temeiul legilor, a uzurilor comerciale care sînt aplicabile în cazul dat, precum și după conștiință și dreptate, în cazul cînd legile sau uzurile nu dispun nimic. Iar art. 28 din regulamentul R.D.G. de arbitraj pare a admite judecata în echitate în cazul cînd nu se aplică normele dreptului în vigoare: „Comisia de arbitraj hotărărște, dacă din cauză nu reiese altceva, după dreptul în vigoare în R.D.G. Completul de arbitraj apreciază asupra susținerilor și dovezilor și face constatările de fapt după liberul său cuget. El decide cu privire la pretențiile și obiecțiile părților după știința și conștiința sa, cu respectarea principiilor de credință și cinste, după echitate și uzanțele comerciale corespunzătoare litigiului“.

Terminologia folosită de textele reproduse, care poartă pecetea redactării lor într-o perioadă anumită de dezvoltare istorică, poate crea confuzie. Dar dacă avem în vedere locul arbitrajului în statul socialist, funcțiunea pe care o îndeplinește, diferitele formulări prin care se exprimă limitele activității specifice a arbitrajului, nu arată decît că arbitrii, în lipsa unor norme aplicabile speței, dau sentința lor conform principiilor generale ale dreptului respectiv, conducîndu-se după conștiința lor juridică socialistă. O arbitrare conform „echității" în sensul în care acest termen este întrebuințat în dreptul burghez, nu se poate admite în sistemul dreptului socialist.

ОБ АРБИТРАЖЕ В МЕЖДУНАРОДНОМ ЧАСТНОМ ПРАВЕ

Краткое содержание

В этой работе рассматривается натура и характерные черты арбитража в спорах по вопросам внешней торговли в сравнении с институцией известной под тем же именем в буржуазных государствах а также вопрос норм, применяемых социалистическим арбитражем при разрешении споров. В РНР споры по вопросам внешней торговли находятся в компетенции Торговой Палаты РНР, которая, согласно закону, создала собственную организационную форму для осуществления этой цели. Торговая Палата, будучи социалистической организацией, осуществляет значительные функции в связи с внешней торговлей. Из функций, выполняемых Торговой Палатой РНР для осуществления монополии внешней торговли, вытекает целая серия характерных черт, свойственных только социалистическому арбитражу, которые обособляют его принципиально от арбитража буржуазных государств. Рассматривается также и вопрос норм, применяемых арбитражем в спорах по вопросам внешней торговли.

В принципе применяются коллизионные нормы румынского права, процессуальное румынское право, а также гражданское румынское право, в тех случаях, когда оно является компетентным разрешать споры на основании коллизионных норм. Однако правовые отношения внешней торговли представляют собой область совсем особой регламентации. Очень много гражданских и процессуальных норм не являются применяемыми. В иных случаях, гражданская и процессуальная регламентация имеет пробелы по отношению к соответствующим специфическим проблемам. В этих случаях арбитры разрешают споры согласно общим принципам румынского права, отличаясь этим от буржуазного права, в котором споры разрешаются вообще на основании „справедливости".

OBSERVATIONS SUR L'ARBITRAGE DANS LE COMMERCE EXTÉRIEUR

Résumé

L'auteur étudie la nature et les caractères de l'arbitrage dans le commerce extérieur de la R.P.R. Les litiges de commerce extérieur sont de la compétence exclusive de la Commission d'arbitrage qui est organisée aux termes de la loi près la Chambre de commerce. Celle-ci n'est pas une organisation d'état, mais elle n'est pas, non plus, une organisation *privée*. C'est une organisation socialiste, comprenant toutes les institutions intéréssées au commerce extérieur, à laquelle l'état a confié d'importantes attributions concernant le commerce extérieur. La chambre de commerce est une personne juridique, tandis que la commission d'arbitrage ne possède qu'une certaine individualité au sein de la chambre. De la situation de la chambre par rapport à l'état, découlent certains traits qui caractérisent l'arbitrage dans la R.P.R., ainsi que dans tous les pays socialistes. Par exemple, les sentences arbitrales ne sont pas soumises à aucun contrôle judiciaire et le Présidium de la Chambre de commerce confère force obligatoire aux sentences arbitrales sans aucune procédure. Très délicate et peu étudié, c'est aussi la question des règles appliquées par la commission d'arbitrage. Le conflit des lois est toujours pris en considération, en opposition avec ce qui se passe ordinairement devant l'arbitrage des pays capitalistes. En ce qui concerne l'application des lois civiles et procédurales, deux difficultés doivent être particulièrement envisagées : celle où l'on est en présence de règles civiles qui, à cause de la nature différente des rapports obligatoires en droit international privé, sont totalement inapplicables ; et celle ou le droit civil interne n'offre pas de règle adéquate aux difficultés qui surgissent. Dans cette dernière situation, les arbitres ne peuvent pas juger en *équité*, mais leur sentence doit faire l'application des principes généraux du droit roumain. Dans toutes le circonstances d'ailleurs la sentence arbitrale doit être l'expression de la loi